

Sygn. akt VIII GC 79/18

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 19 kwietnia 2018 r.

Sąd Okręgowy w Szczecinie Wydział VIII Gospodarczy

w składzie:

Przewodniczący: SSO Agnieszka Kądziołka

Protokolant: Edyta Osińska

po rozpoznaniu w dniu 5 kwietnia 2018 r. w Szczecinie

na rozprawie

sprawy z powództwa Zarządu (...) spółki z ograniczoną odpowiedzialnością w K.

przeciwko (...) spółce z ograniczoną odpowiedzialnością w C.

o zapłatę

I. oddała powództwo;

II. zasądza od powódki na rzecz pozwanej kwotę 7217 zł (siedem tysięcy dwieście siedemnaście złotych) tytułem kosztów procesu;

III. obciąża powódkę kosztami sądowymi Skarbu Państwa - Sądu Okręgowego w Szczecinie w postaci nieuiszczonej opłaty od nowego żądania w wysokości 3107 zł (trzy tysiące sto siedem złotych).

Sygn. akt VIII GC 79/18

UZASADNIENIE

W pozwie złożonym 30 czerwca 2016 r. do Sądu Rejonowego w Słupsku przez Zarząd (...) spółkę z ograniczoną odpowiedzialnością w K. przeciwko (...) spółce z ograniczoną odpowiedzialnością w C., powodowa spółka zażądała pozbawienia w zakresie punktu 1 i 4 wykonalności wyroku Sądu Okręgowego w Koszalinie z 29 grudnia 2015 r. (zasądzonego kwotę 59.800 zł i 2.325,54 zł tytułem kosztów procesu), wydanego w sprawie VI GC 33/15, zaopatrzonego w klauzulę wykonalności przez Sąd Apelacyjny w Szczecinie z 20 czerwca 2016 r. Ponadto wyniosła o zasądzenie od pozwanej na rzecz powódki kosztów procesu wraz z kosztami zastępstwa procesowego wg norm przepisanych. Jako wartość przedmiotu sporu wskazano kwotę 62.126 zł.

W uzasadnieniu powódka wskazała, że na mocy umowy stron nr (...) pozwanej powierzono obowiązki zarządzania w imieniu powódki procesem budowlanym oraz pełnienie funkcji inspektora nadzoru inwestorskiego, uzyskania decyzji o pozwoleniu na użytkowanie i rozliczeniu końcowym kompleksu wodno-rekreacyjnego w K.. Powódka złożyła oświadczenie o potrąceniu na podstawie art. 498 § 1 k.c., potrącając pismem z 8 czerwca 2016 r. przysługującą powódce wierzytelność z tytułu odszkodowania za nienależyte wykonanie umowy z wierzytelnościami pozwanej wynikającymi z wyroku Sądu Okręgowego w Koszalinie z 29 grudnia 2015 r. i Sądu Apelacyjnego w Szczecinie z 20 czerwca 2016 r. Wobec wygaśnięcia wierzytelności z wyroku Sądu Okręgowego w Koszalinie, w zakresie punkt 1 i 4 tego wyroku, powódka wskazywała na zasadność powództwa opartego o art. 840 § 1 pkt 2 k.p.c.

Postanowieniem z 8 sierpnia 2016 r. Sąd Rejonowy w Słupsku przekazał sprawę do rozpoznania Sądowi Rejonowemu w Koszalinie.

W odpowiedzi na pozew (...) spółka z ograniczoną odpowiedzialnością C. wniosła o oddalenie powództwa oraz o zwrot kosztów procesu wg norm przepisanych. Pozwana potwierdziła doręczenie jej oświadczenia o potrąceniu wierzytelności, ale podniosła, że oświadczenie to nie odniosło skutków materialnoprawnych, albowiem w chwili zgłoszenia zarzutu potrącenia przysługująca powódce wymagalna wierzytelność nie istniała, co uzasadnia nieskuteczność zarzutu potrącenia.

W piśmie procesowym z 9 marca 2017 r. powódka zmieniła pierwotne żądanie pozwu – w zamian żądania pozbawienia wykonalności wyroku Sądu Okręgowego w Koszalinie z 29 grudnia 2015 r., wydanego w sprawie VI GC 33/15 – wniosła o zasądzenie od pozwanej kwoty 76.684,37 zł z odsetkami ustawowymi za opóźnienie od 11 sierpnia 2016 r. do dnia zapłaty oraz kosztami procesu wg norm przepisanych. Wyjaśniła przy tym, że wobec wykonania tytułu wykonawczego (w trybie egzekucji komorniczej), powództwo opozycyjne stało się bezprzedmiotowe. W miejsce pierwotnego żądania powódka wystąpiła z nowym żądaniem – domagała się zasądzenia nienależnie wyegzekwowanego świadczenia w kwocie 68.179,41 zł, na które składa się: kwota należności głównej 59.800 zł, koszty procesu 2.323,54 zł, koszty klauzuli wykonalności 72 zł, odsetki 5.983,87 zł. Ponadto zażądała zapłaty tytułem odszkodowania kwoty 6.704,96 zł jako równowartości kosztów komorniczych oraz 1.800 zł jako równowartości kosztów zastępstwa procesowego w egzekucji, ściągniętych od niej przez komornika w postępowaniu egzekucyjnym, już po wytoczeniu powództwa przeciwegzekucyjnego. Łącznie nowe żądanie dotyczy zapłaty kwoty 76.684,37 zł.

Postanowieniem z 13 marca 2017 r. Sąd Rejonowy w Koszalinie przekazał sprawę do rozpoznania Sądowi Okręgowemu w Koszalinie jako rzeczowo właściwemu, na podstawie art. 17 pkt 4 w związku z art. 193 § 3 k.p.c.

Z dniem 1 stycznia 2018 r., w związku ze zniesieniem VI Wydziału Gospodarczego Sądu Okręgowego w Koszalinie, sprawa została przekazana do rozpoznania Sądowi Okręgowemu w Szczecinie.

Na rozprawie 5 kwietnia 2018 r. powódka wyjaśniła, że występuje z nowym żądaniem zamiast dotychczasowego i jednocześnie cofa pozew w zakresie pierwotnego żądania.

Postanowieniem z 5 kwietnia 2018 r. Sąd Okręgowy w Szczecinie umorzył postępowanie w zakresie żądania pierwotnego, tj. żądania o pozbawienie wykonalności tytułu wykonawczego - wyroku Sądu Okręgowego w Koszalinie z 29 grudnia 2015 r., wydanego w sprawie VI GC 33/15.

Sąd ustalił następujący stan faktyczny:

Po przeprowadzeniu przez Zarząd (...) sp. z o.o. w K. postępowania w trybie zamówień publicznych (przetarg nieograniczony), w dniu 14 czerwca 2012 r., zawarta została umowa nr (...), na mocy której Zarząd (...) sp. z o.o. w K., jako (...), powierzył obowiązki świadczenia usług w zakresie zarządzania procesem budowlanym, dla budowy pod klucz z pierwszeństwem wyposażenia kompleksu wodno-rekreacyjnego w K., (...) spółce z ograniczoną odpowiedzialnością w C., jako (...), za wynagrodzeniem w kwocie 598.000 zł brutto.

Zgodnie z § 9 ust. 2 pkt 1 umowy Zarząd (...) Sportowych zobowiązany był do zapłaty (...) Zarządowi (...) kary umownej za „odstąpienie od umowy z przyczyn niezależnych od Inżyniera w wysokości 10% wynagrodzenia umownego”.

Z kolei zgodnie z § 9 ust. 2 pkt 2 umowy (...) Zarząd (...) zobowiązany był do zapłaty Zarządowi (...) Sportowych kary umownej, m.in. "z tytułu odstąpienia od umowy z przyczyn niezależnych od Zamawiającego", w wysokości 10% wynagrodzenia umownego.

W § 9 ust. 3 umowy zapisano, że strony zastrzegają sobie prawo dochodzenia odszkodowania uzupełniającego, przewyższającego wysokość kar umownych, w tym do wysokości rzeczywiście poniesionej szkody.

W § 12 umowy, zatytułowanym "rozwiązanie umowy", ustalono z kolei uprawnienie Zarządu (...) Sportowych do odstąpienia od umowy w przypadku zaistnienia istotnej zmiany okoliczności powodującej, że wykonanie umowy przestało pozostawać w interesie publicznym, a także w przypadku, gdy Inżynier wykonywał usługi niezgodnie z zakresem umowy i obowiązującymi przepisami mimo dwukrotnych ostrzeżeń zamawiającego w tym zakresie, oraz w przypadku, jeżeli wobec Inżyniera zostanie wszczęte postępowanie o ogłoszeniu upadłości lub zostanie wydany nakaz zajęcia majątku przez organ egzekucyjny, a także jeżeli Inżynier opóźni się z wykonaniem usług i opóźnienie to przesądza o niedotrzymaniu terminu umownego wykonania prac (§ 12 ust. 3). Z kolei dla (...) Zarządu (...) uprawnienie do odstąpienia od umowy przewidziano w przypadku, gdy spółka ta nie będzie mogła realizować usług z przyczyn znajdujących się po stronie Zarządu (...) Sportowych (§ 12 ust. 4 pkt 2).

W § 10 ust. 1 postanowiono, że Inżynier wniesie zabezpieczenie należytego wykonania umowy w wysokości 10% ceny ofertowej, tj. 59.800 zł, w formie gwarancji ubezpieczeniowej.

I. **Dowód** : umowa nr (...) z 16.06.2012r. – k. 29-39.

Zabezpieczeniem należytego wykonania umowy była gwarancja ubezpieczeniowa udzielona przez (...) S.A., na zlecenie (...) Zarządu (...). Beneficjentem z umowy gwarancji był Zarząd (...) Sportowych.

II. **Fakty niesporne.**

Pismem z 16 lipca 2012 r. Inżynier - (...) Zarząd (...) - złożył Zarządowi (...) Sportowych oświadczenie o odstąpieniu od umowy nr (...) z przyczyn znajdujących się po stronie Zarządu (...) Sportowych, tj. z powodu nieprzekazania (...) Zarządowi (...) kompletu dokumentacji projektowej i (...), pomimo kierowania wezwań w tym przedmiocie.

(...) Zarząd (...) zażądał także zapłaty kary umownej w kwocie 59.800 zł, na podstawie § 9 ust. 2 pkt 1 umowy.

III. **Dowód** : pismo pozwanej z 16.07.2012r. – k. 40-45.

Zarząd (...) Sportowych pismem z 30 lipca 2012 r. zakwestionował odstąpienie od umowy przez Inżyniera wskazując na jego sprzeczność z zapisami umowy, naruszenie zasad etyki zawodowej i dobrej współpracy. Wskazując na niewykonanie przez Inżyniera obowiązków i niezakończenie sprawdzania kompletności dokumentacji zaprzeczył wystąpieniu zaniedbań po stronie Zarządu (...) Sportowych. Stwierdzając brak podstaw do odstąpienia od umowy przez Inżyniera - tj. (...) Zarząd (...) naliczył Inżynierowi karę umowną za odstąpienie od umowy w kwocie 59.800 zł na podstawie § 9 ust. 2 pkt 2 umowy. W piśmie wskazano, że w przypadku niedokonania zapłaty kary umownej Zarząd (...) Sportowych skorzysta z gwarancji należytego wykonania umowy.

Równocześnie Zarząd (...) Sportowych zwrócił (...) Zarządowi (...) notę zawierającą kwotę bezpodstawnie naliczonej kary umownej.

W piśmie zapowiedziano również ubieganie się o odszkodowanie przewyższające wysokość zastrzeżonej kary umownej, zgodnie z § 9 ust. 3 umowy, obejmujące zwrot pełnych kosztów zatrudnienia inspektorów nadzoru.

IV. **Dowód** : pismo powódki z 30.07.2012r. – k. 46-48.

Zarząd (...) Sportowych nie złożył oświadczenia o odstąpieniu od umowy.

V. **Fakt niesporny** .

(...) Zarząd (...) nie zapłacił kary umownej w kwocie 59.800 zł, która została naliczona w piśmie z 30 lipca 2012 r.

Zarząd (...) Sportowych wystąpił do (...) S.A. o wypłatę z gwarancji kwoty w wysokości naliczonej kary umownej.

Po zapłaceniu tej kwoty ubezpieczyciel zażądał jej zwrotu od (...) Zarządu (...) wraz z odsetkami, co nastąpiło w siedmiu ratach.

VI. **Fakty niesporne** .

(...) Zarząd (...) złożył 2 lutego 2015 r. do Sądu Okręgowego w Koszalinie pozew przeciwko Zarządowi (...) Sportowych o zapłatę kwoty 145.187 zł, w tym: zwrot kwoty pobranej z gwarancji w wysokości 59.800 zł, kara umowna za odstąpienie od umowy w wysokości 59.800 zł, naliczone przez ubezpieczyciela odsetki, przysługujące (...) Zarządowi (...) jako Inżynierowi wynagrodzenie za świadczenie usług z umowy przez jeden miesiąc w wysokości 22.425 zł.

Sąd Okręgowy w Koszalinie wyrokiem z 29 grudnia 2015 r., w sprawie VI GC 33/15, zasądził od Zarządu (...) sp. z o.o. w K. na rzecz (...) sp. z o.o. w C. kwotę 59.800 zł, umorzył postępowanie co do kwoty 22.425 zł wraz z odsetkami ustawowymi od dnia wniesienia powództwa, oddalił powództwo w pozostałym zakresie, zasądził tytułem kosztów postępowania kwotę 2.325,54 zł. W uzasadnieniu wyroku Sąd Okręgowy w Koszalinie wskazał, że (...) Zarząd (...) nie wykazał, aby niemożliwe było wykonywanie przez niego usług, w konsekwencji oświadczenie o odstąpieniu od umowy dokonane przez (...) Zarząd (...) w piśmie z 16 lipca 2012 r. było nieskuteczne, ale jednocześnie Zarząd (...) Sportowych własnego oświadczenia o odstąpieniu od umowy nie złożył, nie został więc spełniony warunek do naliczenia kary umownej przez tą spółkę, a w dalszej kolejności do zaliczenia kwoty pobranej z gwarancji na poczet kary umownej. Tym samym Sąd Okręgowy w Koszalinie zasądził zwrot kwoty, którą Zarząd (...) Sportowych uzyskał z gwarancji, jako podstawę roszczenia w tym zakresie wskazując art. 405 k.c.

Obie strony złożyły apelację od wyroku.

Wyrokiem Sądu Apelacyjnego w Szczecinie z 23 maja 2016 r., sprawie I ACa 149/16, obie apelacje oddalono, zasądzając od Zarządu (...) spółki z o.o. w K. na rzecz (...) spółki z o.o. w C. kwotę 3.600 zł tytułem kosztów zastępstwa procesowego w postępowaniu apelacyjnym.

VII. **Dowód** : wyrok Sądu Okręgowego w Koszalinie z 29.12.2015r. z uzasadnieniem – k. 49-67;

VIII. wyrok Sądu Apelacyjnego w Szczecinie z 23.05.2016r. z uzasadnieniem – k. 68-88.

Pismem z 8 czerwca 2016 r. Zarząd (...) Sportowych poinformował (...) Zarząd (...), że spółka ta nie posiadała żadnych podstaw faktycznych i prawnych do odstąpienia od umowy nr (...), co wynika z wyroku Sądu Okręgowego w Koszalinie, a przyczyną uwzględnienia powództwa, opartego o art. 405 k.c., był brak własnego oświadczenia o odstąpieniu od umowy przez Zarząd (...) Sportowych, co skutkowało przyjęciem, że spółka ta nie mogła prawidłowo naliczyć kary umownej na podstawie § 9 ust. 2 pkt 2 oraz pobrać zabezpieczenia należytego wykonania umowy (z gwarancji ubezpieczeniowej). Dalej w piśmie wskazano, że brak podstaw do naliczenia kary umownej nie zwalnia (...) Zarządu (...) od odpowiedzialności za niewykonanie umowy na zasadach ogólnych (art. 471 k.c.). Zarząd (...) Sportowych wskazał więc na poniesioną szkodę w związku z koniecznością zatrudnienia kolejnego inżyniera kontraktu oraz wchodzących w skład jego zespołu branżowych inspektorów nadzoru. Jednocześnie wskazał, że wysokość szkody stanowi różnica pomiędzy przysługującym Inżynierowi wynagrodzeniem, a kosztami faktycznie poniesionymi przez Zarząd (...) Sportowych na wynagrodzenia członków zespołu nowego inżyniera kontraktu. Różnica ta wynosi 86.104,27 zł (523.665,31 zł netto – 437.561,04 zł netto).

W dalszej części pisma Zarząd (...) Sportowych oświadczył, że na podstawie art. 498 § 1 k.c. potrąca przysługującą mu wierzytelność w kwocie 86.104,27 zł z tytułu należnego odszkodowania w związku z bezpodstawnym odstąpieniem od umowy nr (...) z 14 czerwca 2012 r., z wierzytelnościami wynikającymi z wyroku Sądu Okręgowego w Koszalinie z 29 grudnia 2015 r. i Sądu Apelacyjnego w Szczecinie z 23 maja 2016 r. – do wysokości kwoty niższej, tj. 64.925,54 zł. Równocześnie Zarząd (...) Sportowych zażądał zapłaty pozostałej części odszkodowania w kwocie 21.178,73 zł, pod rygorem skierowania sprawy na drogę sądową, zapowiadając równocześnie, że jeżeli pomimo oświadczenia o potrąceniu złożonego w niniejszym piśmie (...) Zarząd (...) podejmie próbę nadania klauzuli wykonalności wyrokowi

w sprawie VI GC 33/15, Zarząd (...) Sportowych wytoczy (...) Zarządowi (...) powództwo opozycyjne w oparciu o art. 840 § 1 pkt 2 k.p.c.

Pismo wysłano pocztą w dniu 9 czerwca 2016 r. oraz doręczono w dniu 13 czerwca 2016 r.

IX. **Dowód** : pismo powódki z 08.06.2016 r. z zestawieniem wynagrodzenia zespołu (...) i dowodem nadania – k. 89-92;

X. dokument elektroniczny wygenerowany z systemu (...) – k. 92.

Sąd Apelacyjny w Szczecinie 20 czerwca 2016 r. nadał wyrokowi Sądu Okręgowego w Koszalinie z 29 grudnia 2015 r., wydanemu w sprawie VI GC 33/15, klauzulę wykonalności w zakresie punktu 1 i 4 wyroku, przyznając kwotę 72 zł tytułem kosztów związanych z uzyskaniem klauzuli wykonalności.

XI. **Fakt niesporny.**

Zawiadomieniem z 27 lipca 2016 r. Komornik Sądowy przy Sądzie Rejonowym w Gdyni poinformował Zarząd (...) Sportowych o wszczęciu egzekucji (Km 309/16) na podstawie zaopatrzonego w klauzulę wykonalności wyroku Sądu Okręgowego w Koszalinie z 29 grudnia 2015 r., wydanego w sprawie VI GC 33/15.

W dniu 10 sierpnia 2016 r. na konto Komornika Sądowego przy Sądzie Rejonowym w Gdyni ściągnięta została z rachunku bankowego Zarządu (...) Sportowych kwota w wysokości 76.684,37 zł.

Komornik Sądowy przy Sądzie Rejonowym w Gdyni wystawił fakturę VAT końcową nr (...) z 10 sierpnia 2016 r., obciążając Zarząd (...) Sportowych kwotą 6.704,96 zł z tytułu rozliczenia wpłaty - opłaty stosunkowej w sprawie Km 309/16.

Postanowieniem z 11 sierpnia 2016 r. Komornik Sądowy przy Sądzie Rejonowym w Gdyni: 1) przyznał w sprawie Km 309/16 (...) sp. z o.o. w C. koszty zastępstwa adwokackiego w postępowaniu egzekucyjnym w wysokości 1.800 zł; 2) ustalił koszty postępowania egzekucyjnego na kwotę 5.490,74 zł; 3) stwierdził naliczenie podatku VAT w wysokości 1.253,77 zł, obciążając nim dłużnika (Zarząd (...) Sportowych) na rzecz Skarbu Państwa; 4) postanowił zakończyć postępowanie egzekucyjne w sprawie i pozostawić tytuł wykonawczy w aktach sprawy.

XII. **Fakty niesporne, nadto** : zawiadomienie o wszczęciu egzekucji z 27.07.2016r. – k. 217-218;

XIII. faktura VAT – końcowa (...) z 10.08.2016r. – k. 289;

XIV. dokument elektroniczny - potwierdzenie przelewu z 10.08.2016r. – k. 290;

XV. postanowienie z 11.08.2016r. – k. 287-288.

Sąd zważył, co następuje:

Powódka w pozwie domagała się pozbawienia tytułu wykonawczego wykonalności na podstawie art. 840 § 1 pkt 2 k.p.c., zgodnie z którym: dłużnik może w drodze powództwa żądać pozbawienia tytułu wykonawczego wykonalności w całości lub części, jeżeli przeczy zdarzeniom, na których oparto wydanie klauzuli wykonalności, a w szczególności gdy kwestionuje istnienie obowiązku stwierdzonego tytułem egzekucyjnym niebędącym orzeczeniem sądu albo gdy kwestionuje przejście obowiązku mimo istnienia formalnego dokumentu stwierdzającego to przejście.

Zdaniem powódki wierzytelność stwierdzona tytułem wykonawczym wygasła na skutek potrącenia, dokonanego oświadczeniem powódki z 8 czerwca 2016 r. (które dotarło do adresata 13 czerwca 2016 r.).

W toku procesu o pozbawienie tytułu wykonawczego wykonalności doszło do przymusowego wyegzekwowania zasądanego tytułem świadczenia. W konsekwencji powódka dokonała zmiany powództwa poprzez zażądanie -

zamiast pierwotnego żądania o pozbawienie tytułu wykonawczego wykonalności - zapłaty kwot obejmujących zwrot wyegzekwowanego świadczenia wraz z poniesionymi w związku z tym kosztami. Postępowanie w zakresie pierwotnego żądania umorzono postanowieniem z 5 kwietnia 2018 r.

Zmienione powództwo, obejmujące żądanie o zasądzenie zwrotu wyegzekwowanej kwoty wraz z kosztami postępowania egzekucyjnego, w tym kosztami zastępstwa procesowego w postępowaniu egzekucyjnym, nie mogło zostać uwzględnione.

Na wstępie zaznaczyć trzeba, że oba żądania – zarówno pierwotne: o pozbawienie wykonalności, jak i nowe: o zasądzenie zwrotu wyegzekwowanej kwoty – opierały się na tej samej podstawie faktycznej, tj. na dokonany przez powódkę potrąceniu zasądzonych na rzecz pozwanej wierzytelności z wierzytelnościami strony powodowej. Dla rozstrzygnięcia sprawy niezbędne stało się więc zbadanie skuteczności tego potrącenia, dokonany oświadczeniem powódki z 8 czerwca 2016 r.

Przed przystąpieniem do rozważań w tym względzie wskazać trzeba, że podstawą prawną nowego żądania powódki jest art. 410 § 1 k.c. w zw. z art. 405 k.c., wyegzekwowane przez komornika świadczenie było bowiem - zdaniem powódki - nienależne, albowiem ten, kto je spełnił, nie był w ogóle zobowiązany (art. 410 § 2 zdanie pierwsze k.c. - *condictio indebiti*). W literaturze wskazuje się na trzy przesłanki powstania *condictio indebiti*, a mianowicie:

- 1) spełnienie świadczenia;
- 2) nieistnienie zobowiązania w chwili dokonania świadczenia;
- 3) błędne mniemanie świadczącego o istnieniu zobowiązania.

Błąd świadczącego co do jego obowiązku lub co do osoby, na rzecz której nastąpiło świadczenie, wynikać może z faktu, iż zobowiązanie nigdy nie istniało bądź wygasło jeszcze przed spełnieniem świadczenia przez zubożonego. W tym przypadku zobowiązanie - jak twierdzi powódka - wygasło z uwagi na złożone oświadczenie o potrąceniu jeszcze przed spełnieniem przez powódkę świadczenia w drodze przymusu egzekucyjnego (oświadczenie o potrąceniu dotarło do adresata 13 czerwca 2016 r. i z tą datą zostało złożone - art. 61 § 1 k.c. wywołując - zdaniem powódki - skutek w postaci umorzenia wierzytelności stwierdzonej tytułem, następnie wierzytelność ta została wyegzekwowana, co nastąpiło 10 sierpnia 2016 r.).

Wracając do rozważań dotyczących skuteczności potrącenia wskazać trzeba, że w myśl art. 498 § 1 k.c.: gdy dwie osoby są jednocześnie względem siebie dłużnikami i wierzycielami, każda z nich może potrącić swoją wierzytelność z wierzytelności drugiej strony, jeżeli przedmiotem obu wierzytelności są pieniądze lub rzeczy tej samej jakości oznaczone tylko co do gatunku, a obie wierzytelności są wymagalne i mogą być dochodzone przed sądem lub przed innym organem państwowym. Warunkiem skuteczności oświadczenia o potrąceniu jest zatem to, aby wierzytelności ulegające potrąceniu do wysokości wierzytelności niższej były przeciwstawne, jednorodziejowe, zaskarżalne i wymagalne. Przy czym, jak wskazuje się w piśmiennictwie, wymóg wymagalności spełniony jest również wtedy, gdy jedynie wierzytelność potrącającego (tego, kto potrącenia dokonuje) jest wymagalna, w odniesieniu zaś do wierzytelności przeciwstawnej zachodzi tylko możliwość zaspokojenia [por. Kodeks cywilny. Komentarz, red. dr hab. K. O., rok 2018, wydanie 18, L. oraz powołane tam orzecznictwo i literatura: wyrok SN z 21.1.2004 r. (IV CK 362/02 i wyrok SN z 3.4.2014 r., V CSK 242/13); K. G., w: (...), t. III, cz. 1, s. 862; A. J., w: K., Komentarz, 2014, t. III, cz. 1, s. 809–810; M. P.-S., Potrącenie, s. 102–103; L. S., Potrącenie, s. 58; K. Z., w: P., Komentarz, 2015, t. II, art. 498, s. 131, Nb 25; T. W., w: G., Komentarz, 2013, (...). III, cz. 1, s. 958]. Co do wierzytelności wzajemnej, brak jej wymagalności nie jest przeszkodą do potrącenia, jeżeli ten, kto z potrącenia korzysta, mógłby ją zaspokoić.

Konkludując wskazać trzeba, że kryterium wymagalności (jak również - czego jednak nie dotyczy niniejsza sprawa - kryterium zaskarżalności) odnosi się wyłącznie do wierzytelności potrącającego, tzw. wierzytelności aktywnej. Wierzytelność pasywna może być niewymagalna.

W przedmiotowej sprawie wierzytelność aktywna (wierzytelność powódki, która złożyła oświadczenie o potrąceniu) to wierzytelność z tytułu odszkodowania za nienależyte wykonywanie umowy przez pozwaną, którą powódka wywodzi z art. 471 k.c. i którą co do wysokości określa na kwotę 86.104,27 zł. Wierzytelność pasywna to z kolei wierzytelność pozwanej, stwierdzona wyrokiem Sądu Okręgowego w Koszalinie z 29 grudnia 2015 r. Z uwagi na to, że oświadczenie o potrąceniu odnosi się również do wierzytelności pozwanej z tytułu kosztów procesu zasądzonych wyrokiem Sądu Apelacyjnego w Szczecinie z 23 maja 2016 r., a nadto oświadczenie o potrąceniu nie obejmuje całej kwoty głównej objętej wyrokiem Sądu Okręgowego w Koszalinie, a jedynie 59.000 zł, powódka wyliczyła wysokość wierzytelności pasywnej na kwotę 64.925,54 zł (59.000+2.325,54+3.600).

W tym stanie faktycznym nie ma wątpliwości co do tego, że przedstawiona do potrącenia wierzytelność powódki (wierzytelność aktywna) spełniała wobec wierzytelności pozwanej przesłankę przeciwstawności i była tożsama rodzajowo. Nie budziła również wątpliwości zaskarżalność wierzytelności powódki.

Przedstawiona do potrącenia wierzytelność powódki nie była jednak wymagalna.

Jak już wyżej wskazano podstawą prawną powstania tej wierzytelności jest art. 471 k.c. W orzecznictwie jak i w doktrynie nie ma wątpliwości, że roszczenie odszkodowawcze wynikające z art. 471 k.c. albo z przepisów szczególnych określających odszkodowawcze skutki niewykonania bądź nienależytego wykonania zobowiązania ma charakter bezterminowy (art. 455 k.c.). Staje się więc wymagalne w chwili wezwania dłużnika do spełnienia świadczenia. Podobnie zobowiązanie dłużnika do zapłaty kary umownej na rzecz wierzyciela ma charakter bezterminowy - wynika to z odszkodowawczego charakteru takiej kary [por. Kodeks cywilny. Komentarz, red. dr hab. K. O., rok 2018, wydanie 18, L.].

Podkreślić należy również, co szczególnie istotne na tle okoliczności faktycznych rozpoznawanej sprawy, że oświadczenie o potrąceniu nie zastępuje ani nie zawiera w sobie wezwania dłużnika do zapłaty w odniesieniu do zobowiązań bezterminowych (art. 455 k.c.). Jak wskazał Sąd Najwyższy wyroku z 16.12.2015 r. (IV CSK 141/15) "zastosowanie takiego swoistego "skrót" prawnego nie znajduje usprawiedliwienia w ustawie".

Pogląd ten - zgodnie z którym do potrącenia można przedstawić tylko wymagalną wierzytelność, wymagalność ta musi występować na dzień złożenia oświadczenia o potrąceniu, przy czym oświadczenie o potrąceniu nie zastępuje ani nie zawiera w sobie wezwania dłużnika do zapłaty w odniesieniu do zobowiązań bezterminowych - przyjęty został w orzecznictwie sądów powszechnych, a także jest akceptowany przez doktrynę [por. np. Kodeks cywilny. Komentarz, red. dr hab. K. O., rok 2018, wydanie 18, L.].

Wracając do stanu faktycznego przedmiotowej sprawy przypomnieć trzeba, że powódka swoje roszczenie opierała na potrąceniu dokonanym pismem z 8 czerwca 2016 r. i doręczonym 13 czerwca 2016 r., w którym powołała się na doznaną skutek odstąpienia przez pozwaną od realizacji umowy szkodę, której wysokość wyliczyła w tym piśmie jako różnicę umówionego wynagrodzenia pozwanej oraz kosztów poniesionych na wypłatę wynagrodzeń członków zespołu inżyniera kontraktu, uzyskując w ten sposób kwotę szkody – 86.104,27 zł. Tak uzyskaną kwotę odszkodowania powódka "podzieliła" na dwie części:

- w części obejmującej 64.925,54 zł przedstawiła ją do potrącenia z wierzytelnościami pozwanej stwierdzonych wyrokami,
- w części obejmującej 21.178,73 zł wezwała pozwaną do zapłaty tej kwoty, w terminie siedmiu dni od otrzymania pisma z 8 czerwca 2016 r. (co nastąpiło, jak już wspomniano, 13 czerwca 2016 r.).

Ze zgromadzonego materiału dowodowego nie wynika, ażeby przed 8 czerwca 2016 r. powódka wzywała pozwaną do zapłaty kwoty odszkodowania opartego o art. 471 k.c., przeciwnie - treść pisma datowanego na 8 czerwca 2016 r. wskazuje na to, że w piśmie tym powódka po raz pierwszy przedstawiła podstawy powstania roszczenia

odszkodowawczego oraz wyliczyła jego wysokość, powołując się na konkretne fakty, związane z zatrudnieniem nowego inżyniera kontraktu.

Biorąc pod uwagę treść pisma powódki z 8 czerwca 2016 r., zawierającego z jednej strony oświadczenie o potrąceniu odszkodowania w wysokości 64.925,54 zł, a z drugiej strony wezwanie do zapłaty odszkodowania w wysokości 21.178,73 zł, a także mając na uwadze wyżej przedstawione rozważania prawne, przyjąć trzeba, że oświadczenie o potrąceniu odszkodowania w kwocie 64.925,54 zł nie wywołało skutków prawnych, z kolei roszczenie o zapłatę pozostałej kwoty odszkodowania w wysokości 21.178,73 zł stało się wymagalne z dniem 20 czerwca 2016 r. (po upływie siedmiu dni od doręczenia).

Jeszcze raz podkreślić bowiem trzeba (podzielając pogląd wyrażony przez Sąd Najwyższy w wyroku z 16.12.2015 r., IV CSK 141/15), że oświadczenie o potrąceniu nie zastępuje ani nie zawiera w sobie wezwania dłużnika do zapłaty w odniesieniu do zobowiązań bezterminowych.

Konsekwencją powyższego jest konieczność przyjęcia, że w chwili składania przez powódkę oświadczenia o potrąceniu przysługującej jej wierzytelności odszkodowawczej (niezależnie od tego, czy ta wierzytelność faktycznie powstała), co nastąpiło 13 czerwca 2016 r., przedstawiona do potrącenia przez powódkę wierzytelność aktywna nie była jeszcze wymagalna. Tym samym powódka, która przed złożeniem oświadczenia woli o potrąceniu nie postawiła przedstawionej do potrącenia wierzytelności aktywnej (bezterminowej) w stan wymagalności poprzez wezwanie pozwanej do spełnienia świadczenia, nie mogła skutecznie powoływać się na skutki potrącenia, o jakich mowa w art. 499 k.c. (umorzenie wzajemnych wierzytelności do wysokości wierzytelności niższej). W chwili złożenia oświadczenia wierzytelność zgłoszona przez powódkę do potrącenia była niewymagalna, co czyni dokonane potrącenie bezskutecznym.

Wracając do wskazanej na wstępie podstawy prawnej nowego żądania o zapłatę (o zwrot kwoty świadczenia nienależnego), jaką jest art. 410 § 1 k.c. w zw. z art. 405 k.c., wskazać trzeba, że tym samym nie została spełniona jedna z przesłanek powstania *condictio indebiti*, tj. nieistnienie zobowiązania w chwili dokonania świadczenia. Jak już bowiem wskazano świadczenie zostało spełnione w drodze przymusu (egzekucji komorniczej) 10 czerwca 2016 r., należy bowiem zauważyć, że na tle art. 815 k.p.c. w orzecznictwie wskazuje się, iż spełnienie świadczenia na rzecz wierzyciela egzekwującego w przypadku egzekucji z rachunku bankowego następuje z momentem uznania rachunku bankowego komornika [por. wyrok SN z 6.7.1999 r., II CKN 394/98]. W tej dacie świadczenie to istniało (nie zostało skutecznie potrącone i tym samym nie doszło do umorzenia wierzytelności wynikającej z tytułu wykonawczego), zapłata na rzecz komornika nie była więc świadczeniem nienależnym. Skoro komornik sądowy prowadzący egzekucję z rachunku bankowego 10 czerwca 2016 r. wyegzekwował świadczenie należne, brak jest podstaw do uwzględnienia niniejszego powództwa w zakresie obejmującym zwrot wyegzekwowanych kwot, w oparciu o art. 410 § 1 k.c. w zw. z art. 405 k.c. Dodać trzeba, że nieuzasadnione jest roszczenie powódki również w zakresie, w jakim domaga się ona zwrotu kosztów postępowania egzekucyjnego, uznając te koszty za szkodę w swoim majątku. Powódka nie wskazała w oparciu o jaką normę prawną domaga się tak rozumianego odszkodowania. Podkreślić jednak trzeba, że koszty postępowania egzekucyjnego nie mogą być uznane za szkodę w majątku powódki, pozostająca w normalnym związku przyczynowym czy to z nienależnym wykonaniem jakiegokolwiek zobowiązania pozwanej, czy to z jakimkolwiek zawinionym i bezprawnym czynem popełnionym przez pozwaną (takich twierdzeń powódka nawet nie przedstawia).

Powództwo w zakresie nowego żądania podlegało więc oddaleniu w całości.

Ustalając stan faktyczny Sąd opierał się przede wszystkim na przedstawionych przez strony dowodach pisemnych w postaci odpisów i kserokopii dokumentów prywatnych i urzędowych. Żadna ze stron nie kwestionowała prawdziwości faktów, wynikających z przedłożonych przez drugą stronę odpisów i kserokopii dokumentów, tym samym dowody te mogły posłużyć do ustaleń faktycznych, zgodnie z art. 244 § 1 k.p.c., 245 k.p.c. i art. 308 § 2 k.p.c. Dowody te nie były kwestionowane przez strony, jak również nie budziły wątpliwości Sądu. Podkreślić trzeba, że w zakresie ustalonym przez Sąd stan faktyczny sprawy pozostawał niesporny.

O kosztach postępowania orzeczono na podstawie art. 108 § 1 w zw. z art. 98 § 1 k.p.c., stosując zasadę odpowiedzialności za wynik sprawy. Powódka jest stroną przegrywającą sprawę zarówno w zakresie żądania pierwotnego o pozbawienie tytułu wykonawczego wykonalności (o wartości przedmiotu sporu wynoszącej 62.126 zł), co do którego postępowanie umorzono, jak i co do nowego żądania o zapłatę (o wartości przedmiotu sporu wynoszącej 76.685 zł). Od powódki jako przegrywającej na rzecz pozwanej zasądzono więc koszty niezbędne do celowej obrony, na które złożyły się: wynagrodzenie reprezentującego pozwaną adwokata, którego wysokość ustalono w oparciu o § 2 pkt 6 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 r. w sprawie opłat za czynności adwokackie (w brzmieniu obowiązującym w czasie wniesienia powództwa w sprawie, tj. przed dniem 27 października 2016 r. - Dz.U. z 2015 r., poz. 1800) oraz opłata skarbową od pełnomocnictwa. Dodać trzeba, że wysokość kosztów zastępstwa procesowego wyliczono od wartości przedmiotu sporu wynoszącej 62.126 zł, z uwagi na § 19 rozporządzenia, zgodnie z którym w razie zmiany w toku postępowania wartości stanowiącej podstawę obliczenia opłat, bierze się pod uwagę wartość zmienioną, poczynając od następnej instancji.

Ponadto - zgodnie z art. 130³ § 2 k.p.c. - obciążono powódkę, jako przegrywającą proces, kosztami sądowymi Skarbu Państwa – Sądu Okręgowego w Szczecinie w postaci części nieuiszczonej opłaty od nowego żądania w wysokości 3.107 zł. Powódka opłaciła we właściwej wysokości (3.107 zł) powództwo o pozbawienie tytułu wykonawczego wykonalności, a tak zainicjowane postępowanie zostało umorzone postanowieniem z 5 kwietnia 2018 r. na skutek cofnięcia pozwu, w tym zakresie powódka jest stroną przegrywającą sprawę. Zmiana powództwa i zgłoszone przez powódkę nowe żądanie zasądzenia na jej rzecz kwoty 76.684,37 zł wymagało uiszczenia opłaty sądowej, liczonej od wartości przedmiotu sporu wynoszącej 76.685 zł, tj. w kwocie 3.835 zł. Powódka tymczasem uiszczała jedynie opłatę w kwocie 728 zł – jako przegrywającą sprawę również w zakresie nowego żądania – obciążono więc ją kosztami nieuiszczonej opłaty od nowego żądania w kwocie 3.107 zł.